

NHHs retningslinjer for forskningsetikk

UTVALGETS RAPPORT

NHH



Bergen 8. Juni 2007,
revidert 3.11.2015



NHHs RETNINGSLINJER FOR FORSKNINGSETIKK

Akademisk frihet er en grunnleggende forutsetning for forskning, undervisning og formidling. Den akademiske friheten skal utøves innenfor etiske rammer og på en måte som tjener fagets, NHHs og samfunnets interesser.

Forskningsetikk

Forskere på NHH skal følge forskningsetiske normer, som krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet for egen feilbarlighet.

Forskere på NHH skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet og respektere de utforskede personers integritet, frihet og medbestemmelse. Forskerne har et spesielt ansvar for å ivareta utsatte gruppers interesser i alle faser av forskningsprosessen.

Forskere på NHH skal respektere de legitime grunner som foretak, interesseorganisasjoner o.l. har til ikke å få offentliggjort opplysninger om virksomheten og dens medlemmer.

Vitenskapelig redelighet

Forskere og studenter på NHH skal etterleve og fremme normer for vitenskapelig redelighet, herunder regler for plagiat og god henvisningsskikk.

Medforfatterskap

Kun aktiv deltakelse i et vitenskapelig arbeid berettiger til status som medforfatter. Alle forfatterne har medansvar for forskningen og dens resultater.

Oppdragsforskning

Forskeren har ansvar for at oppdragsforskningen oppfyller vitenskapelig og forskningsetiske krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet. Forskeren har også et medansvar for hvordan forskningsresultatene brukes.

Kommersialisering av forskningsprosjekter

Kommersialisering av forskning og forskningsprosjekter kan være legitimt og ønskelig så fremt det ikke strider mot NHHs mulighet til å fremme kunnskaps og samfunnsutvikling. Dette må ikke føre til at enkelte forskningsområder i praksis blir prioritert foran fagområder som har færre eller ingen muligheter til kommersialisering.

Undervisning - Forhold mellom veileder og student

Undervisningen ved NHH er vitenskapsbasert kunnskapsformidling samt opplæring i akademisk verdier som faglig uavhengighet, selvstendighet, ansvar og kritisk tenkning.

Både veileder og student skal ivareta akademisk holdninger som åpenhet, redelighet og ydmykhet overfor egen feilbarlighet.

Veilederen plikter å ha studentenes beste for øye, og ikke utnytte deres avhengighet. Det gjelder både faglige resultater og personlige forhold.

Veileder må engasjere seg i de forskningsetiske problemer som deres studenter eller prosjektmedarbeidere stilles overfor.

Formidling og informasjon

NHH skal bidra til at vitenskapelig kunnskap formidles til et bredere publikum. NHH skal legge forholdene til rette for en mangfoldig og omfattende forskningsformidling, preget av kvalitet og relevans.

Forskningsbasert kunnskap skal formidles i tråd med formidlingsetiske retningslinjer preget av åpenhet og redelighet.

Krav til redelighet skal oppfylles i alle deler av NHHs informasjonsvirksomhet enten informasjonen skjer eksternt eller internt.

NHHs ansvar som arbeidsgiver

NHH har som arbeidsgivere det overordnede ansvaret for utforming av og bevisstgjøring om etiske retningslinjer. Alle ansatte på NHH har imidlertid en selvstendig plikt til å være bevisst de etiske retningslinjene, og overføre disse til holdninger og atferd.

Sidegjøremål

Det oppfordres til åpenhet rundt sidegjøremål. Arbeidstakeren skal vurdere om det foreligger interessekonflikt og om sidegjøremålet kan gjennomføres i tråd med NHHs interesser. Dersom arbeidstakeren er i tvil om det foreligger interessekonflikt, skal situasjonen drøftes med faglig eller administrativ leder.

Fondsforvaltning

Kapitalforvaltning av fond ved NHH skal være i tråd med etiske retningslinjene som er vedtatt for Statens Pensjonsfond – utland.

Forvaltning og anvendelse av fondsmidler skal følge grunnleggende etiske prinsipper som åpenhet og redelighet.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	OPPNEVNING, MANDAT OG SAMMENDRAG	1
2	BAKGRUNN FOR VURDERING AV ETISKE RETNINGSLINJER FOR NHH	3
2.1	Akademisk frihet	3
2.2	Etiske retningslinjer for statstjenesten av 07.09.2005.....	4
2.3	Nasjonale Forskningsetiske komiteer.....	5
2.4	Nasjonalt granskningsutvalg	6
2.5	Regler for medforfatterskap – Vancouver-konvensjonen.....	6
2.6	Regler for deltakelse i forskningsprosjekter – Helsinki-deklarasjonen	7
2.7	<u>Avtale om bistillinger</u>	Error! Bookmark not defined.
2.8	Etiske retningslinjer ved universiteter og høyskoler.....	9
2.8.1	Universitetet i Bergen.....	9
2.8.2	Universitetet i Oslo.....	10
2.8.3	Handelshøyskolen BI	11
2.9	Retningslinjer ved NHH.....	12
2.10	Etiske retningslinjer for fondsforvaltning.....	13
3	KOMITEENS VURDERINGER.....	17
3.1	Forskningsetikk.....	17
3.1.1	Reglement for vurdering av vitenskapelig uredelighet	18
3.1.2	Medforfatterskap	18
3.1.3	Oppdragsforskning.....	19
3.1.4	Kommersialisering av forskningsprosjekter	21
3.2	Undervisning.....	22
3.2.1	Forhold mellom student og veileder	22
3.2.2	Studenter og studentforeningen	23
3.3	Formidling.....	24
3.4	NHHs ansvar som arbeidsgiver.....	26
3.4.1	Særlig om sidegjøremål for NHH-ansatte.....	26
3.5	Fondsforvaltning	27
4	KOMITEENS FORSLAG TIL ETISKE RETNINGSLINJER.....	29
4.1	Utvalgets øvrige anbefalinger	31
5	IVERKSETTELSE OG OPPFØLGING.....	33
6	VEDLEGG	0
7	REFERANSER	0

NHHs retningslinjer for forskningsetikk

Komiteens utredning og forslag

1 OPPNEVNING, MANDAT OG SAMMENDRAG

Utvalget ble oppnevnt av høyskolens styre den 27. april 2006 med mandat å utarbeide forslag til etiske retningslinjer for NHH. Retningslinjene skal knyttes opp mot NHHs strategiske handlingsplan og omfatte alle sider ved høyskolens virksomhet. Utvalget har lagt til grunn de sentrale retningslinjer som er vedtatt for statstjenesten for arbeidet. Styret ba utvalget å drøfte spesielle utfordringer ved:

kommersialisering av forskningsprosjekter

- arbeid med eksterne forskningsoppdrag og utredninger for offentlige og private organer
- adgang til ekstraervert og biervert, herunder å vurdere om det er behov for revisjon eller utfylling av høyskolens personalreglement og tilsetningsvilkår.

Styret oppnevnte følgende medlemmer av utvalget

Professor Siri Pettersen Strandenes, Institutt for samfunnsøkonomi (leder)

Førsteamanuensis Per Manne, Institutt for foretaksøkonomi

Professor Knut Ims, Institutt for strategi og ledelse

Førsteamanuensis Johannes Nymark, Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon

Professor Alexander Cappelen, Institutt for samfunnsøkonomi

Representant for NHHS høsten 2006: Axel Heiberg-Andersen

våren 2007: Pablo Barrera

Forskningskoordinator Bjarte Grønner og juridisk rådgiver Knut Schjerven Roald har vært utvalgets sekretærer.

Arbeidet i utvalget har vært omfattende og intensivt. Det har vært gjennomført 11 utvalgsmøter.

Utvalget ble i styrevedtak 14. desember 2006 anmodet om å komme med en delutredning med forslag til reglement for vurdering av vitenskapelig uredelighet ved NHH. Utvalget sendte dette

forslaget ut på høring 18. januar 2007. Endelig forslag ble oversendt administrasjonen 05. mars 2007, og vedtatt av Styret 26. april.

I neste kapittel gjennomgår vi kort sentrale retningslinjer for etikk i statstjenesten og de forskningsetiske retningslinjene fra den nasjonale forskningsetiske komité, samt annet bakgrunnsmateriale. Kapittel 3 gjengir utvalgets vurderinger, mens vi oppsummerer forslag til etiske retningslinjer i kapittel 4. Siste kapittel inneholder forslag til iverksettelse. Delrapporten om vurdering av vitenskapelig uredelighet er lagt ved i sin helhet. Se vedlegg 1.

2 BAKGRUNN FOR VURDERING AV RETNINGSLINJER FOR FORSKNINGSETIKK NHH

Her følger en gjennomgang av utvalgte tema og kilder som vi mener gir en god bakgrunn for utvalgets vurderinger og forslag. Akademisk frihet og ansvar er grunnleggende for vitenskapelig virksomhet og er et naturlig startpunkt i gjennomgangen. Det bringer oss rett inn på etisk ansvar, som må være et bærende element i en fri og ansvarlig akademisk virksomhet.

2.1 Akademisk frihet

I forbindelse med behandling av ny lov for universiteter og høyskoler våren 2005 diskuterte man om det er behov for å lovfeste den akademiske frihet for den enkelte vitenskapelig ansatte. Departementet nedsatte et utvalg ledet av Arild Underdal, og utvalget anbefaler i sin innstilling (NOU 2006:19) lovfesting av individuell akademisk frihet for universitets- og høyskoleansatte. Dette foreslås som tillegg til lovfestingen av institusjonenes autonomi i faglige spørsmål, jfr. universitets og høyskoleloven § 1-5.

For å fange opp alle rollene vitenskapelig ansatte har, forskning, undervisning og formidling, definerer utvalget akademisk frihet vidt. Akademisk frihet er frihet til å stille spørsmål, velge metode og materiale, og frihet til å publisere resultatene. Friheten gjelder innenfor grunnleggende prinsipper og normer for vitenskapelig virksomhet.

Underdal-utvalget understreker at universitetenes og høyskolenes koordinering av oppgaver og forskningsinnsats ikke berettiger krav som fører til at den enkelte forsker må gå på akkord med sin faglige overbevisning. På den annen side understreker utvalget at akademisk frihet ikke innebærer noen rett til å være fristilt deltager i fagmiljøet. Utvalget mener at det kun potensielt er en konflikt mellom sterkere faglig styring i universitetssektoren og den individuelle forskers rett til å velge sitt forskningsfelt og sin faglige innretning. De mener at knapphet på viktige ressurser som tid og forskningsmidler i dag er et større hinder for fri faglig utfoldelse.

De påpeker videre at dagens politisering av forskningen og sterke vekt på forskningens bruksverdi er mer reelle trusler mot den akademiske frihet. Det vises til omlegging av finansieringsordningen for universitetene til mer resultatbasert finansiering, og den eksterne forskningsfinansieringen som konsentreres om færre store prosjekter og programmer. Dette kan gi økte muligheter for noen forskere og fagfelt, mens andres handlingsrom innskrenkes. Virkningene for den akademiske frihet er dermed ikke entydige. De store endringene i rammebetingelsene har skapt en usikkerhet som i seg selv gir grunnlag for tiltak som beskytter den individuelle akademiske frihet.

Underdal-utvalget understreker at koblingen mellom faglige og etiske forpliktelser samsvarer med internasjonale normer. Dette presiseres for eksempel i UNESCO-erklæringens pkt. 33 og 34.

Erklæringens pkt 34(c) gir grunnlag for utsagnet: ”In particular, the individual duties of higher education teaching personnel inherent in their academic freedom are to base their research and scholarship on an honest search for knowledge with due respect for evidence, impartial reasoning and honesty in reporting” (UNESCO, 1997).

I arbeidsrettslig sammenheng har forskere en særlig frihet. Akademisk frihet betegnes som en ulovfestet regel, (NOU 2006:19 s. 35 flg.). Underdal-utvalget redegjør for gjeldede rett som regulerer forholdet mellom akademisk frihet og arbeidsretten. Det presiseres at ingen sentrale bestemmelser griper inn i forskeres individuelle akademiske frihet. Det nevnes likevel flere problemstillinger som er særegne i forholdet mellom arbeidsgiver og forsker:

- Arbeidsgivers styringsrett og det faglige innholdet i forskningen
- Forholdet mellom lojalitetsplikten og retten til å varsle
- Ytringsfrihet

På disse områdene har forskerens frihet et særlig vern. Arbeidsgivers mulighet for å organisere, lede, kontrollere og fordele arbeidet er tilsvarende begrenset. Det vil igjen si at det er i dette skjæringspunktet at det er størst rom for skjønn og forventning til at forskeren skal treffe gode beslutninger og fornuftige valg.

Underdal-utvalget foreslår lovfesting av den individuelle akademiske frihet gjennom omformulering av universitets og høyskolelovens § 1-5 i loven slik at (1) universiteter og høyskoler pålegges en plikt til å fremme og verne den akademiske frihet, herunder plikt til å sikre at virksomheten utøves i samsvar med anerkjente etiske prinsipper, (2) at den nåværende bestemmelsen om institusjonell faglig autonomi videreføres, og (3) at rettigheter og plikter på individnivå lovfestes. Dermed setter de også fokus på behovet for etiske retningslinjer som bidrag til klargjøring av rammer for den akademiske frihet både den individuelle og institusjonelle.

2.2 Etiske retningslinjer for statstjenesten av 07.09.2005

De statlige retningslinjene er av overordnet karakter, og gir generelle rettesnorer som har felles trekk med rettslige standarder. Retningslinjene har sitt utspring i allmenngyldige etiske verdier og normer og er bygget opp rundt fem hovedtemaer. Under hvert enkelt tema beskrives hvordan statsansatte bør opptre.

Hovedtemaene omhandler:

- Generelle bestemmelser – med fokus på hvordan ansatte i statstjenesten behandler borgerne i saksbehandlingen, og hvor hensynet til statens omdømme er sentralt.

- Lojalitet – med fokus på krav til lydighetsplikt, rapporteringsplikt og effektivitetsplikt for ansatte i statstjenesten.
- Åpenhet – med fokus på offentlighet, aktiv opplysningsplikt, ansattes ytringsfrihet og varsling (whistleblowing).
- Tillit til statsforvaltningen – med fokus på habilitet, ekstraervert og biertvert, overgang til annen virksomhet, håndtering av sensitiv informasjon, tilbud om og mottak av gaver og andre fordeler.
- Faglig uavhengighet og objektivitet – med fokus på de forskjellige rollene som statsansatte har.

Det er utvalgets vurdering at de statlige retningslinjene er dekkende for de etiske problemstillingene som Norges Handelshøyskole kan komme opp i når det gjelder generell forvaltningsvirksomhet, myndighetsutøvelse og generelt for forholdet som NHH har til sine arbeidstakere.

2.3 Nasjonale Forskningsetiske komiteer

De Forskningsetiske komiteer er frittstående uavhengige organer for forskningsetiske spørsmål innen alle fagområder. Det finnes tre nasjonale komiteer:

Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin (NEM)

Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT)

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).

NHH faller inn under NESH. Denne komiteen har fungert siden 1990 og består av tolv medlemmer med ulik faglig bakgrunn. Komiteens mandat er blant annet å utvikle retningslinjer for forskningsetikk innenfor fagområdene samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Den første versjonen av retningslinjene ble vedtatt i 1993 og den siste versjonen er presentert i mars 2006.

Den nasjonale komité påpeker at forskningsetikk er en kodifisering av praktisert vitenskapsmoral. Forskningsetikk viser ifølge NESH til et mangfoldig sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. De forskningsetiske retningslinjene skal ifølge komiteen hjelpe forskere og forskersamfunnet med å reflektere over sine etiske oppfatninger og holdninger, bli bevisst normkonflikter, styrke godt skjønn og evnen til å

treffe velbegrunnede valg mellom motstridende hensyn. Den nasjonale komiteen bruker retningslinjene aktivt når den uttaler seg i saker som gjelder konkrete forskningsprosjekter.

I tillegg til de generelle forskningsetiske retningslinjene utarbeidet NESH i 1999 en sjekklister for kontrakter om forskningsoppdrag. Denne ble i 2006 erstattet av en standardkontrakt for oppdragsforskning. Bakgrunnen for forslagene angående oppdragsforskning var kritisk oppmerksomhet rundt forskningens uavhengighet og ønsket om å styrke oppdragsforskningens faglige integritet.

2.4 Nasjonalt granskningsutvalg

Det er nylig opprettet et organ for gransking av redelighet i forskningen, med hjemmel i Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning (Forskningsetikkloven), som trer i kraft 1. juli 2007.

Granskingsutvalget skal uttale seg om forskning i Norge har vært uredelig. Utvalget er ment som en ressurs for institusjonene på dette området, og kan dessuten bidra til å sikre en mer enhetlig behandling av de konkrete sakene. Ansvarsområdet skal være alle typer forskning både i offentlig og privat regi.

Forskningsetikkloven § 5, 2. ledd gir en snever definisjon av vitenskapelig uredelighet. Den omfatter forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning. Loven inneholder ikke noe sanksjonssystem mot enkeltforskere som har optrådt på en vitenskapelig uredelig måte.

Klage over utvalgets saksbehandling skal behandles av departementet. Se også NHHs eget reglement for vurdering av vitenskapelig uredelighet, se vedlegg 1.

2.5 Regler for medforfatterskap – Vancouver-konvensjonen

Vancouver-konvensjonen ble initiert i 1978 av redaktører¹ for Biomedisinske vitenskapelig tidsskrifter. Hensikten var å etablere retningslinjer (Uniform requirements) for manuskriptformater til disse tidsskriftene. Retningslinjene ble siste gang revidert i 2005 (Vancouver, 2005).

Retningslinjene fastsetter regler for medforfatterskap og spesifiserer av hva som kreves for at en person kan settes opp som medforfatter. Retningslinjene slår fast at en medforfatter skal ha gitt vesentlig bidrag til arbeidet, enten det gjelder teori, metode, datainnsamling, analyse eller tolkning. Hver medforfatter skal kunne innstå for den delen som vedkommende har bidratt med. Kun aktiv medvirkning i et vitenskapelig arbeid berettiger til status som medforfatter.

¹ Det formelle navnet på gruppen er nå International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE)

Det gis også retningslinjer for redaksjonell frihet og redaktørens rolle. Siden NHH ikke utgir egne tidsskrift er eierhåndtering mindre aktuelt. Enkelte forskere på NHH er imidlertid redaktører av vitenskapelige tidsskrifter og flere sitter i redaksjonsråd. Vancouver-konvensjonen presiserer at fagfellevurdering av manuskripter er en integrert del av vitenskapelig arbeid og behandler mulige interessekonflikter. Alle som deltar i publiseringprosessen må klargjøre eventuell inhabilitet.

2.6 Regler for deltakelse i forskningsprosjekter – Helsinki-deklarasjonen

Helsinki-deklarasjonen vedtatt av generalforsamling World Medical Association Helsinki i juni 1964 og sist justert i oktober 2000, gjelder etiske prinsipper for medisinsk forskning som omfatter mennesker. Deklarasjonen gjelder spesielt for medisinsk forskning, men grunnsynet er relevant også for NHH. Eksperimenter er nå i større grad tatt i bruk innenfor økonomi, delvis etter mønster fra psykologisk forskning, og samme hensyn må tas også her til deltakernes integritet og rett til personvern. Deklarasjonen fremhever at hensynet til de det forskes på er forskningsetisk viktig. Deltagerne må gi sitt frie og informerte samtykke, mens ansvaret for forskningen og virkningene på deltagerne påligger forskeren.

1.1 2.7 Avtale om bistillinger

Utvalgets er i mandatet spesielt bedt om å utarbeide forslag til etiske retningslinjer herunder å ta stilling til adgangen for ekstraervert og bierverv.

Utgangspunktet i norsk rett er at en arbeidstaker skal kunne benytte sin fritid etter eget ønske. Forutsetningen er imidlertid at arbeidstakeren kan utføre arbeidet for arbeidsgiver på en tilfredsstillende måte.

Hovedtariffavtalen for staten pkt. 1.1.4 sier således at ”arbeidstakere ikke må inneha bistillinger, bierverv, styreverv eller andre lønnede oppdrag som kan hemme eller sinke deres ordinære arbeid med mindre det foreligger særskilt pålegg eller tillatelse”.

Statens personalhåndbok sier at en oppfyllelse av arbeidsavtalen krever at arbeidstaker ikke kan ta ekstraarbeid for en annen arbeidsgiver eller drive privat ervervsvirksomhet i sin fritid som:

- er direkte forbudt for ham i lov eller forskrift
- er direkte avtalt ved reglement, tariffavtale eller annen avtale at han skal avstå fra
- hemmer eller sinker det ordinære arbeid, med mindre foresatte tjenestemyndighet har samtykket, jf. hovedtariffavtalens pkt. 1.1.4
- innebærer at tjenestemannen driver eller medvirker i illojal konkurranse med den statlige virksomhet hvor han er tilsatt
- gjør at tjenestemannen kan bli inhabil ved behandling av sine saker i mer enn sporadiske tilfelle
- innebærer at tjenestemannen lett kan komme i lojalitetskonflikt i forhold til den offentlige virksomhet hvor han er tilsatt
- innebærer at han i sin funksjon for det offentlige kan treffe avgjørelser som i vesentlig grad kan influere på hans egne eller biarbeidsgivers inntekter
- innebærer at han nytter bedriftshemmeligheter på en illojal måte
- skader tjenestestillingens eller den offentlige arbeidsgivers anseelse

Disse retningslinjene er utformet generelt i forhold til all statlig virksomhet. Ulovfestede regler om akademisk frihet fører til at enkelte av punktene nedenfor ikke harmonerer med de rammene som gjelder for vitenskaplig personalet i forhold til lojalitetsplikt. Dette er nærmere beskrevet i NOU 2006:19 kapittel 5.

Forskrift til tjenestemannsloven § 5b fastslår at det kan nyttes midlertidig tilsetting i bistilling inntil 20 prosent av full stilling for undervisnings- og forskerstilling ved universitet eller høyskole.

Tjenestemenn kan påta seg ekstraarbeid innenfor ordinær arbeidstid når dette er til gagn for utførelsen av arbeidet for virksomheten. Adgangen er begrenset til 20 % stilling og forutsetter at arbeid for hovedarbeidsgiver blir tatt igjen på et senere tidspunkt. Særavtalen regulerer også ekstraarbeid som utføres for hovedarbeidsgiver utover oppsatt arbeidsplan med en ramme på 300 timer, jfr. særavtale om lønns- og arbeidsvilkår for undervisnings- og forskerstillinger ved universitetene og høyskolene (som er sagt opp med virkning fra 31.7.2007) del I, pkt. 2.1

Utover dette er det ingen regulering av ekstraarbeid verken i art eller omfang.

2.7 Etske retningslinjer ved universiteter og høyskoler

Utvalget har gjennomgått etiske retningslinjer ved andre universitet og høyskoler og vil nedenfor gjengi noen momenter og eksempler på etiske retningslinjer og regelverk som kan danne utgangspunkt for utformingen av etiske retningslinjer for NHH.

2.7.1 Universitetet i Bergen

Universitetet i Bergen har i sin regelsamling (<http://regler.uib.no/regelsamling/show.do>) også samlet etiske retningslinjer. Under tittelen Generelle retningslinjer finnes underpunktet Etikk, hvor det er lenker til Etiske retningslinjer for statstjenesten (se vårt pkt 2.2) samt universitetets egne ”10 etiske retningslinjer for UiB”. I tillegg finner man regler og prosedyrer for forskningsetikk, forvaltningsetikk og universitetets 7 etiske retningslinjer for forholdet mellom student og veileder.

UiB vedtok i 2006 ti etiske retningslinjer for ansatte (se vedlegg 2). Retningslinjene starter med en gjennomgang av hva faglig frihet innebærer og hvilket ansvar denne friheten forutsetter. De neste punktene omhandler forskerens ansvar ved forvaltning av sin faglige kompetanse og krav om integritet og etterrettelighet til vitenskaplige arbeid. Retningslinjene har med et punkt om faglig veiledningsansvar. Dette er avgrenset til veiledning av yngre forskere. Videre oppfordres det til åpenhet for å sikre anseelse, renommé og tillit hos allmennheten, samt lojalitet og åpenhet til kolleger og styringsorgan ved forskningssamarbeid. De siste punktene omhandler retningslinjer for å unngå interessekonflikter som kan oppstå som følge av at man ikke overholder normer for upartiskhet og sidegjøremål, og pålegger institusjonen et ansvar for å tilrettelegge for konfliktløsning vedrørende forskningsetiske interessekonflikter.

UiB har nedsatt et [redelighetsutvalg](#) med prorektor som fast medlem. Utvalget er et responderende organ, som i enkeltsaker tar stilling til de spørsmål som det får seg forelagt fra vedkommende fakultet.

UiBs forvaltningsetiske retningslinjer, som er under revisjon tar opp habilitet, taushetsplikt, utilbørlig press, gaver m.v., bruk av IT, biler og utstyr, arbeidstid, bistilling, kollegiale forhold – arbeidsmiljø og ledelse.

UiBs regelsamling inneholder også retningslinjer for eksternt finansiert virksomhet som en del av regelverket for forskningsadministrasjon. <http://regler.uib.no/regelsamling/show.do?id=400>

UiB vedtok også i 2006 sine ”10 regler for sidegjøremål for ansatte”, se vedlegg 3. Reglene definerer sidegjøremål og redegjør for prinsippet om at Universitetet er positivt til sidegjøremål så sant de ikke hemmer eller sinker det ordinære arbeid, kan skade universitetets anseelse eller medfører sammenblanding av ressurser. Det påpekes at formålet med reglene for sidegjøremål er å klargjøre grensene for adgang til sidegjøremål, verne om universitetets omdømme og de tilsattes

tillit og integritet ved å legge opp til åpenhet om mulige interessekonflikter og deres håndtering. Reglene pålegger ansatte ved UiB meldeplikt om sidegjøremål. Meldeplikten er differensiert mellom sidegjøremål uten meldeplikt, sidegjøremål som bør meldes, og sidegjøremål som skal meldes. Reglene gir videre arbeidsgiver mulighet til å pålegge den ansatte å avgi opplysninger om sidegjøremål. UiB kan gjøre vedtak som nekter en ansatt å påta seg sidegjøremål. Slike vedtak kan påklages.

UiB har ”7 etiske retningslinjer for forholdet mellom student og veileder”. Der fremholdes betydningen av å sikre gode samarbeidsforhold, gjensidig respekt for veilederens og studentens personlige integritet og sørge for nødvendig profesjonell distanse i tillegg til spesifikke punkt mot seksuell trakassering (se vedlegg 4).

2.7.2 Universitetet i Oslo

UiO har under etablering en egen forskningsetisk håndbok på nettet. <http://www.uv.uio.no/temp/index.html>. Universitetets forskningsetiske håndbok setter de opp 10 bud for god forskningsetikk (se vedlegg 5). Universitetet har videre samlet reglementer i en reglementshåndbok <http://www.uio.no/admhb/reglhb/>. Reglementshåndboken har ikke noe eget kapittel for etikk. Den inneholder imidlertid regler for eksternt finansiert forskning ved UiO samt regler for sidegjøremål.

UiO har arbeidet med etiske problemstillinger i ulike forbindelse i flere år. Innenfor medisin og helsefag har man hatt en egen tradisjon med etiske retningslinjer og komiteer. De siste to årene har man arbeidet særlig med forskningsetikk. Dette arbeidet har gått parallelt med Departementets innføring av lov om behandling av etikk og redelighet i forskning og oppretting av nasjonalt utvalg for uredelighet i forskning. Som en følge av dette har man desember 2005 opprettet et eget Forskningsetisk utvalg for å behandle mindre alvorlige brudd på vitenskapelig redelighet. <http://www.uio.no/forskning/hverdag/forskningsetiskutvalg/index.html>. Som respons på saker om forskningsfusk som er avdekket i 2006, har UiO utarbeidet en tiltaksplan og oppnevnt flere arbeidsgrupper. Informasjon om denne virksomheten blir gjort kjent for alle tilsatte gjennom egne nettsider <http://www.uio.no/forskning/hverdag/forskningsfusk/index.html>

UiO har videre retningslinjer for behandling av fusk ved eksamen, hvor de fastslår at ”Universitetet i Oslo ser alvorlig på fusk. Det er et tillitsbrudd i forhold til institusjonen, og sterke hensyn gjør seg gjeldende både i forhold til universitetets omdømme, til medstudenter og til framtidige arbeidsgivere. Studentene må lære intellektuell redelighet og være seg bevisst den yrkesetikk som gjelder. Å oppnå en eksamen eller en bedre karakter til eksamen på ulovlig vis er et brudd på den ønskede redelighet og yrkesetikk”.

Eksternt finansiert virksomhet er regulert i et regelverk og universitetet har laget en egen håndbok for eksternt finansiert forskning <http://www.admin.uio.no/prosjekter/efp/prosjekthandbok/>

Universitetet i Oslo har reglement for sidegjøremål.

<http://www.uio.no/admhb/reglhb/personal/biarbeid/index.xml>. Formålet med reglementet er ”å verne om universitetets omdømme og de tilsattes tillit og integritet, ved at det legges opp til åpenhet om mulige interessekonflikter og håndteringen av disse”. Det vil si har de to universitetenes reglement om sidegjøremål så godt som identisk formål. Sidegjøremål av mindre omfang, deriblant tradisjonell fagfelleevaluering og gjesteundervisning skal ikke meldes. Enkelpersonforetak de ansatte har og andeler i selskaper skal meldes så sant virksomheten der utvilsomt ikke er av betydning for UiOs virksomhet. Sidegjøremål som innebære bruk utover det bagatellmessige av universitetets resurser, sidegjøremål som utøves i normalarbeidstiden, kan komme i konkurranseforhold til universitets egen virksomhet, spesielt langvarig eller omfattende sidegjøremål, samt slike som kan være egnet til å skape tvil om ansattes vilje og evne til å utføre sitt arbeid inklusive der den ansatte kan bli inhabil i saker han har ansvar for ved universitetet, skal det inngås avtale om. Ansatte kan pålegges å gi opplysninger om sidegjøremål. Dersom avtale nektes kan vedtaket innklage for universitetets sidegjøremålsnemnd.

I 1997 vedtok man etiske retningslinjer for veiledere, som beskriver forhold vedrørende veiledning av hovedfagsstudenter (masterstudenter) og doktorgradsstipendiater.

http://www.admin.uio.no/opa/ps/etiske_retningslinjer.html. Retningslinjene forvaltes av grunnenhetene (instituttene), og det er ikke beskrevet prosedyrer for hvordan brudd på god veiledningsetikk skal håndteres, utover at man anbefaler involvering av tredjepart ved konflikter.

UiO har også etiske retningslinjer for ansatte i forbindelse med innkjøp og ved kontakt med leverandører av varer og tjenester <http://www.admin.uio.no/oeпа/innkjop/handbok/etiske-retningslinjer.html>. Disse beskriver forhold hvor tilsatte ved UiO kan benytte sin stilling til økonomisk fordel for seg selv.

Fond og legater til støtte for UiO forvaltes av Unifor, som er en forvaltningsstiftelse opprettet i 1993. Unifor har i 2004 innført [etiske retningslinjer for forvaltning](http://www.unifor.no/nyheter.asp?nyhet_id=99) http://www.unifor.no/nyheter.asp?nyhet_id=99 av sine midler (størrelsesorden 1 mrd kr). Disse retningslinjene ligger nært opp til de etiske retningslinjene for forvaltningen av Statens pensjonsfond – utland.

2.7.3 Handelshøyskolen BI

På hjemmesiden til Handelshøyskolen BI finner man en redegjørelse for hva institusjonen ser som sitt samfunnsoppdrag. Her sies det at ”BI er en handelshøyskole som både nasjonalt og internasjonalt skaper forskningsbasert livslang læring i nært samspill med studenter, næringslivet og det offentlige, på en måte som gir BI økonomisk kraft til å videreutvikle sin faglige styrke til beste for brukere”.

BI skiller mellom samfunnsoppdragets elementer, selve oppdraget, herunder forskningsbasert undervisning og økonomisk og faglig bærekraft. Under dette siste punkt heter det blant annet at ”vedvarende fravær av bidrag fra et leveransested til et positivt økonomisk resultat gjenspeiler at BI binder ressurser opp i aktiviteter som kunne gjort bedre samfunnsmessig nytte for seg andre steder.”

BI presiserer i sine retningslinjer for personvern at all registrering av personinformasjon i ”vårt interessent-, søker- og studentregister bygger på samtykke” fra hver enkelt som enkeltindivid (http://www.bi.no/Content/Article____43331.aspx).

Vi ser altså at det er stor likhet mellom de etiske problemstillinger som dekkes i retningslinjene for UiB og UiO, mens Handelshøyskolen BI har strukturert sin presentasjon av etiske sider ved virksomheten forskjellig fra dem.

2.8 Retningslinjer ved NHH

NHHs ansvar som arbeidsgiver og forholdet mellom NHH og tilsatte ved NHH kan deles inn i flere underpunkt: tilsetting, styringsrett vs. lydighets- og lojalitetsplikt, medbestemmelse, lønn, arbeidstid og ferie/fritid, arbeidsmiljø og avslutning av arbeidsforholdet. Punktene ovenfor er gjenstand for utfyllende regulering gjennom overordnet regelverk og interne reglement.

- Regleverket omfatter:
- universitets- og høyskoleloven med forskrifter
- tjenestemannsloven med forskrifter
- arbeidsmiljøloven med forskrifter
- hovedavtale og hovedtariffavtale i staten

NHH har følgende interne reglement, som gjelder forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker:

- [Reglement for tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger ved Norges Handelshøyskole](#)
- [Retningslinjer for tilsetting av stipendiater](#)
- [Personalreglement for tilsatte i tekniske og administrative stillinger ved Norges Handelshøyskole](#)
- Prosedyre ved tilsetting av teknisk/administrativt personal
- [Det gode arbeidsmiljø - et tilretteleggingsprogram for nytilsatte](#)
- [Retningslinjer for karantene og saksforbud](#)
- [Kollegasamtaler for tilsatte i undervisnings- og forskerstillinger](#)
- [Medarbeidersamtaler for tilsatte i teknisk-/administrative stillinger](#)

I tillegg kommer:

- [Tiltaksplan mot seksuell trakassering](#)
- [Retningslinjer for klagenemnda ved NHH](#) (gjelder klage på vedtak gjort av studieadministrasjonen og programutvalg).
- [Etiske retningslinjer for bruk av internett](#) (utviklet av UNINETT som er NHHs leverandør av internett tjenester).

NHH har ikke egne etiske retningslinjer. Vi mener at de etiske retningslinjene for statstjenesten gir gode etiske rammer for den virksomheten vi driver. I forordet til retningslinjene oppfordres imidlertid den enkelte virksomhet til å supplere retningslinjene ut fra lokale behov, og utvalget vil i kapittel 4 komme med forslag om etiske retningslinjer for NHH i tråd med oppfordringen i de etiske retningslinjene for statstjenesten.

2.9 Etiske retningslinjer for fondsforvaltning

NHH administrerer 33 fond og legater med en samlet verdi på NOK 76 millioner (juni 2006). NHHs styre er også styre for 23 av disse fondene, såkalte interne fond. NHH har utarbeidet egne retningslinjer for forvaltning av disse fondene. De øvrige 8 fond, de såkalte eksterne fond har egne styre, de fleste med en eller flere eksterne styremedlemmer. Disse fondene forvaltes sammen med de interne fond.

SNF forvalter og disponerer "Fond for anvendt forskning som bidrar til å styrke den faglige kompetansen som ligger til grunn for SNF AS sin virksomhet".

AFF forvalter "AFFs Jangårdlegat til fremme av bedre ledelse". Legatet har som formål å "heve kvalitets- og kompetansenivået i virksomheter, som gjennom forsknings- og utviklingstiltak arbeider med å fremme bedre ledelse i privat og offentlig virksomhet", jfr. utdrag fra Legathåndboken på nett.

Siden NHH forvalter flere fond er det nyttig å gjennomgå eksisterende retningslinjer for slik forvaltning. Utgangspunktet for etiske retningslinjer for aksjefond er erkjennelsen av at forvaltere har to grunnleggende etiske forpliktelser. For det første har fondene en etisk forpliktelse til å ivareta de økonomiske interessene til de som er fondets eiere. For det andre har fondet etiske forpliktelser til å ivareta interessene til de som blir påvirket av selskapene som fondet eier.

Det er grunnleggende sett to typer etiske retningslinjer som kan pålegges forvaltningen av aksjefond. Den første typen er regler som begrenser hvilke selskap fondet kan investere i. Noen slike begrensninger er knyttet til hvilke produkter selskapet produserer. For eksempel ønsker enkelte fond ikke å investere i visse typer våpenproduksjon eller i tobakksselskaper. Den andre typen etiske retningslinjer er regler for hvordan fondet skal opptre som eier i de selskapene hvor det er aksjonær. Som eier har fondet visse eierrettigheter og denne typen etiske retningslinjer er i hovedsak retningslinjer for hvordan fondet skal utøve disse rettighetene. Ikke minst har aksjonærer retten til å stemme på selskapets generalforsamling og etiske retningslinjer legger ofte føringer på hvordan denne stemmeretten skal benyttes.

Mange fond og stiftelser har likevel vært nølende med å introdusere etiske retningslinjer fordi man har vært bekymret for at slike retningslinjer vil innebære store administrative kostnader, redusert avkastning og økt risiko i porteføljen. Erfaringer fra en rekke fond som har innført etiske retningslinjer har imidlertid vist at det er mulig å introdusere retningslinjene uten å oppleve slike problemer. Ikke minst har introduksjonen av etiske retningslinjer i Statens Pensjonsfond – Utland vist at det er mulig å forene etiske retningslinjer med foretningmessig forvaltning av fond.

Relativt små fond har spesielle utfordringer knyttet til etisk forvaltning fordi de administrative kostnadene kan bli relativt høye. En viktig utfordring for mindre fond og stiftelser er derfor å etablere kostnadseffektive måter å introdusere og anvende etiske retningslinjer på.

NHHs fondsmidler er plassert i obligasjoner, ansvarlige lån, aksjer, som boliglån til ansatte og som bankinnskudd i tråd med vedtak om omplassering fra januar 2001. Inntil da var midlene plassert i lån til ansatte (1/3) og i norske obligasjoner (2/3). Et internt utvalg foreslo at 1/3 plasseres i norske obligasjoner mens 1/6 plasseres i ansvarlige lån. Videre at 1/6 plasseres i internasjonale aksjer i en portefølje som tilnærmetvis motsvarer Morgan Stanleys verdensindeks. Den siste 1/3 del plasseres i lån til ansatte og som bankinnskudd (sak F017/2001). Midlene som er plassert i obligasjoner, ansvarlige lån og internasjonale aksjer forvaltes under mandat gitt til DnBNOR Kapitalforvaltning. I 2004 fikk forretningsfører (adm. dir.) og rektor fullmakt til å inngå tilleggsavtaler til eksisterende forvaltningsavtale med DnBNOR Kapitalforvaltning. Omplasseringen til internasjonale aksjer ble utsatt slik at det per 2003 var plassert 3 millioner slik (sak F001/04).

Høgskolens administrasjon forestår utlån til ansatte etter fastsatte [retningslinjer](#). Ifølge retningslinje for tildeling skal søknad om boliglån sendes fondsforvaltningen ved NHH. DnBNOR har ansvar for å administrere utlånsporteføljen som utgjør omtrent en sjettedel av fondsmidlene. Banken forestår administrasjon av lån, rente- og avdrags innkreving samt depot av verdipapirer (Økonomihåndbok NHH, 2006).

Etiske aspekter inngår også ved tildeling av fondsmidler. NHHs styre har delegert vedtak om [tildeling av fondsmidler](#) til Det faste utvalg for fondstildelinger. Utvalget ble opprettet som ledd i omorganisering av Høgskolens administrasjon i 2003. Prorektor og instituttstyrene er medlemmer

av utvalget. Vedtak om tildeling av fondsmidler skal ta utgangspunkt i tilråding fra instituttene og i retningslinjer for tildeling av fondsmidler. Styret skal orienteres om tildelingsvedtak.

Retningslinjer for tildeling av fondsmidler fastslår at det ytes tilskudd til tiltak som stimulerer forskning, særlig grunnforskning, og forskningsformidling. Dette omfatter blant annet studieopphold ved anerkjente utenlandske universiteter, deltakelse på vitenskaplige konferanser, publisering av forskningsresultater, invitasjon av utenlandske gjesteforelesere og forskere til NHH, doktorgradsarbeid, studentutveksling, videreutdanning i utlandet for kandidater ved NHH og arrangementer som profilerer NHH på en god måte.

Retningslinjene inneholder utførlige regler om hvilke stillingskategorier som kan få tildeling, og hvordan tildelingene skal beregnes. Disse reglene ivaretar i utgangspunktet kravet om lik og rettferdig fordeling blant søkerne. Retningslinjene inneholder ikke eksplisitte regler som skal sikre habilitet og åpenhet i saksbehandlingen. Disse normene er imidlertid praktisert med utgangspunkt i de krav som stilles i forvaltningsloven. Det er ikke knyttet noe klagerett til vedtak om tildeling av fondsmidler. Se ellers reglement for [tildeling av fondsmidler](#).

3 KOMITEENS VURDERINGER

3.1 Forskningsetikk

Forskningsetikk er det sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. De forskningsetiske retningslinjene er utarbeidet for å hjelpe forskere ved NHH med å reflektere over sine etiske oppfatninger og holdninger, bli bevisst normkonflikter, styrke godt skjønn og evnen til å treffe velbegrunnede valg mellom motstridende hensyn.

Forskning er systematisk, sosialt organisert søken etter ny og bedre innsikt. Mange resultater av forskning kan også være nyttige for å forbedre forhold i samfunnet, men vitenskapelig kunnskap er også en verdi i seg selv. De forskningsetiske retningslinjene må sees i forhold til den samfunnsoppgave forskningen fyller. De forskningsetiske retningslinjene formulerer krav som vi stiller til NHH som institusjon og til forskerne ved NHH slik at høyskolen i best mulig grad kan fylle sin funksjon.

I tråd med sitt samfunnsansvar skal NHH prioritere forskningsinnsatsen slik at den kommer samfunn og kultur til gode. NHH og forskerne ved høyskolen skal videreutvikle og opprettholde god forskningsskikk. Som en hovedregel skal NHH og forskere ved NHH følge de etablerte nasjonale forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora.

Forskere på NHH skal følge forskningsetiske normer, som krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet for egen feilbarlighet.

NHH skal legge forholdene til rette for fri og uavhengig forskning og sikre at forskningen ved høyskolen tilfredsstillende kvalitetskrav. Åpenhet innebærer blant annet at forskerne bør gjøre sitt forskningsmateriale tilgjengelig for andre forskere for etterprøving og etterbruk.

Forskere ved NHH vil tidvis forske på personers holdninger, valg og beslutninger. Hensynet til de det forskes på er et viktig element i forskningsetikken. Forskningsprosjekter som inkluderer personer skal bare settes i gang etter deltagerens informerte og frie samtykke. Ansvaret for at de som utforskes ikke utsettes for krenkelser, skade eller andre alvorlige belastninger påhviler forskeren. Dette gjelder også overfor en tredjepart som ikke er direkte inkludert i forskningen.

Forskere på NHH skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet og respektere de utforskede personers integritet, frihet og

medbestemmelse. Forskerne har et spesielt ansvar for å ivareta utsatte grupper sine interesser i alle faser av forskningsprosessen.

Melding av forsknings og studentprosjekter som innebærer behandling av personopplysninger skal skje til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Forskere ved NHH vil gjennom sin forskning kunne få tilgang til bedriftsintern informasjon eller intern informasjon fra organisasjoner og institusjoner. Tilgang til slik informasjon kan føre til begrensninger i løpende publisering av resultater.

Forskere på NHH skal respektere de legitime grunner private bedrifter, interesseorganisasjoner o.l. har til ikke å få offentliggjort opplysninger om virksomheten og dens medlemmer.

Fagfellevurdering er en viktig del av kvalitetssikringen i forskningsprosessen. Det gjelder både vurdering av andres arbeider i forbindelse med publisering og konferansepresentasjoner, og ved bedømmelse av søkere til vitenskapelig stillinger.

Faglige bedømmelser og vurderinger skal preges av saklighet, objektivitet og åpenhet.

3.1.1 Reglement for vurdering av vitenskapelig uredelighet

I komiteens forslag til reglement for vurdering av vitenskapelig uredelighet, som var på høring tidligere i år og som nu er vedtatt i høyskolens styre, la vi til grunn at vitenskapelig uredelighet gjelder forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettelig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.

Forskere og studenter på NHH skal etterleve og fremme normer for vitenskapelig redelighet, herunder regler for plagiat og god henvisningsskikk.

3.1.2 Medforfatterskap

For å kunne være medforfatter av et forskningsarbeid kreves det at man har gitt et vesentlig bidrag til arbeidet, enten det gjelder teori, metode, datainnsamling, analyse eller tolkning. Hver og en av medforfatterne skal kunne innestå for den delen som vedkommende har bidratt med. Alle medforfattere skal også kunne innestå for helheten i det endelige arbeidet. Det må eksplisitt

opplyses om en eller flere av forfatterne har fått økonomisk støtte fra bedrifter eller organisasjoner, eller eventuelt har bindinger som det kan være viktig å få opplyst om.

Bare de som faktisk har bidratt til et vitenskapelig arbeid, skal være oppført som medforfattere eller takkes for sitt bidrag. Det kan i noen tilfelle være aktuelt å skille mellom forfattere og andre bidragsytere (assistenter, oversettere o.a.). Medforfattere skal godkjenne eget bidrag til det vitenskapelige arbeidet og gi sitt samtykke til å være medforfatter. Der det er individuelle delbidrag, bør det klargjøres (f.eks. i en innledning) hvilke(t) bidrag de ulike medforfatterne har i det aktuelle vitenskapelige arbeidet.

Det er brudd med god vitenskapelig praksis å villedde om hvem som har bidratt til et forskningsarbeid, enten man utelater forskere som har bidratt eller inkluderer personer som ikke har bidratt. Alle bidragsyterne har et medansvar for at viktige funn i forskningen ikke holdes tilbake og for at forskningsarbeidet er utført på en redelig måte.

Kun aktiv deltakelse i et vitenskapelig arbeid berettiger til status som medforfatter. Alle forfatterne har medansvar for forskningen og dens resultater.

3.1.3 Oppdragsforskning

Oppdragsforskning inkluderer alle typer kunnskapsutvikling (forskning, analyser og utredning) der utformingen på prosjektnivå ikke styres av den enkelte forsker, enten fordi forskeren arbeider på oppdrag fra og betales av en oppdragsgiver, eller han/hun arbeider i en institusjon/organisasjon der virksomheten er styrt av arbeidsgiveren. Relasjonen mellom oppdragsgiver og oppdragstaker får ofte konsekvenser både for styringen av forskningen og bruken av forskningsresultatene.

Styring av oppdragsforskning

Både offentlige og private oppdragsgivere har en legitim rett til å fastsette rammene for forskningsoppdrag, så lenge de ikke er i strid med de øvrige krav som stilles til forskningen.

Det fritar imidlertid ikke NHH-systemet for et medansvar for de avtaler som inngås med oppdragsgivere. Forskeren har ikke minst ansvar for at forskningsprosjektet er utformet slik at de viktigste sider ved temaet for forskningen inkluderes i prosjektet. Det er uetisk å avgrense emnet for forskningen med sikte på å få frem særlig ønskelige resultater. Dersom oppdragsgiveren ønsker at det brukes bestemte metoder, eller å utelukke viktige sider av et saksfelt, har forskeren ansvar for at mulige konsekvenser av dette kommer klart frem både overfor oppdragsgiver og ved publisering. En detaljert beskrivelse av prosjektet bør foreligge på det tidspunkt kontrakten inngås. Dersom prosjektet endres vesentlig etter at det er startet, skal begge parter være enige om det.

Det er viktig at forskerens faglige autonomi sikres mot utilbørlig påvirkning og innblanding fra oppdragsgiver i løpet av forskningsprosessen. Det er en rimelig forventning at oppdragsgiver holdes orientert om fremdriften i prosjektet. Oppdragsgiver er også ofte en kompetent bruker som kan tilføre prosjektet verdifulle perspektiver og korrigerende feil. Samtidig har forskeren et selvstendig ansvar for tolkninger av opplysninger samt å trekke faglige konklusjoner.

Bruk av resultater fra oppdragsforskning

Eiendomsretten til data som er produsert gjennom forskningsprosessen bør ligge i NHH-systemet. Forskningsmateriale bør stilles til rådighet for andre forskere, men det vil være etisk begrunnede unntak fra denne bruksretten. Både oppdragsgiver og forsker bør likevel bestrebe seg på å skape muligheter for at andre forskere kan få anledning til å utføre reanalyse.

Offentliggjøring inngår som en regulær del av forskningssystemet og forskerne skal ha rett til å publisere resultatene fra oppdragsforskning. Forskeren bør ikke inngå avtaler som innebærer oppgivelse av retten til fremtidig spredning av resultater. Avgivelse av forfatterrettigheter til vitenskapelige tidsskrifter i forbindelse med publisering i tidsskriftet blir ikke rammet av dette. Også offentligheten har et rimelig krav på at resultater blir gjort kjent. Avvik fra denne regelen skal begrunnes ut fra etiske hensyn eller lovpålagte krav. Et akseptabelt kompromiss kan være at publisering utsettes en viss tid.

Når resultater offentliggjøres har oppdragsgiver et krav på å være orientert om konklusjonene og om mulig ha lest gjennom rapporten i rimelig tid på forhånd. Prosjektets resultater og konklusjoner kan gå på tvers av oppdragsgivers umiddelbare interesser. Det er derfor viktig for forskeren å søke å forplikte oppdragsgiver i størst mulig grad til å gi en balansert fremstilling av resultatene og unngå selektiv formidling. Forskeren har et medansvar dersom forskningsresultatene misbrukes av oppdragsgiver og bør om mulig si ifra dersom slikt misbruk oppdages.

Det bør opplyses om hvem som har finansiert forskningen. Dette er viktig dels av hensyn til oppdragsgiver, som har bidratt finansielt til å frembringe verdifull kunnskap og det er viktig for at offentligheten skal ha anledning til å kjenne de interessene som har ligget bak igangsettingen av prosjektet.

Oppdrag hvor oppdragsgivers hovedinteresse kan være å benytte NHHs renommé som legitimasjon for resultater må unngås. Grunnforskningen styrker oppdragsforskningens kvalitet og legitimitet. Prosjektene må ha vitenskapelig verdi og bringe ny kunnskap.

NHH bør opprettholde en god balanse mellom forskerinitiert forskning og oppdragsforskning, slik at forskningen ikke privatiseres i for stor grad.

Dersom det oppstår konflikt mellom forskeren og en ekstern oppdragsgiver er utgangspunktet at den enkelte forsker har medansvar for hva hun/han er med på. Forskere skal sørge for å opprettholde uavhengighet i forhold til oppdragsgiver.

Forskeren har ansvar for at oppdragsforskningen oppfyller vitenskapelig og forskningsetiske krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet. Forskeren har også et medansvar for hvordan forskningsresultatene brukes.

3.1.4 Kommersialisering av forskningsprosjekter

Kommersialisering berører mange sider ved forskning, alt fra patenter og immaterialrettigheter til ny organisering eller forvaltning av forsknings- og utdanningsinstitusjoner i Norge. Forskningsetiske normer om objektivitet, kvalitet, etterrettelighet og uavhengighet kan komme under press dersom balansen forskyves for sterkt i retning av kommersialisert forskning. Videre vil det være en fare for at kommersialisering kan føre til at samfunnsrelevans likestilles med hva som er kommersialiserbart og på denne måten kunne skape uheldige vridningseffekter i temavalg for forskningen.

Kommersialisering av forskning er et samspill mellom tillit til forskere som frie og uavhengige aktører og de kommersielle oppdrag som utføres av forskere. Etske betraktninger i denne sammenheng er sammenfallende med generelle vurderinger som bør følges for god forskningspraksis hvor sentrale stikkord er åpenhet og frihet og klarhet i forhold til forskerens rolle.

Komiteen vurderer det slik at eventuelle uheldige vridningseffekter i temavalg for forskningen og immaterialrettigheter er de mest aktuelle problemstillinger knyttet til kommersialisering av forskning på NHH.

Kommersialisering av forskning og forskningsprosjekter kan være legitimt og ønskelig så fremt det ikke strider mot NHHs mulighet til å fremme kunnskaps og samfunnsutvikling. Dette må ikke føre til at enkelte forskningsområder i praksis blir prioritert foran fagområder som har færre eller ingen muligheter til kommersialisering.

NHH har ikke et eget apparat/prosedyrer for håndtering av eventuelle kommersialiseringsprosesser. I Bergen er det [Bergen Teknologioverføring](#) (BTO) som håndterer kommersialiseringsprosesser på vegne av FoU institusjonene: UiB, Unifob, Helse Bergen, Havforskningsinstituttet, HiB, CMR og NIFES.

Utvalget foreslår at NHH ser nærmere på muligheten for et samarbeid med Bergen Teknologioverføring for å sikre bedre kvalitet i eventuelle kommersialiseringsprosesser.

3.2 Undervisning

Undervisningen ved NHH er vitenskapsbasert kunnskapsformidling samt opplæring i akademisk verdier som faglig frihet, selvstendighet, ansvar og kritisk tenkning. Tidligere ble studentens akademiske ansvar markert ved at studentene ble såkalt "akademisk borger" når de ble immatrikulert. Studentene skal således bibringes akademiske normer for redelighet, upartiskhet og åpenhet for egen feilbarlighet i tillegg til kompetanse innen sitt fag.

Utvalget påpeker at habilitet kan være en utfordring ved valg av pensum. Valg av lærebok skrevet av foreleser bør ikke skje uten etter en kollegial vurdering. Utvalget foreslår at programutvalgene trekkes inn i en slik vurdering.

Habilitet kan spesielt være et punkt ved sensur av utredninger der kandidatens identitet er kjent for sensorene. Vurdering av habilitet bør også inngå ved faglærers valg av ekstern sensor.

Undervisningen ved NHH er vitenskapsbasert kunnskapsformidling samt opplæring i akademisk verdier som faglig frihet, selvstendighet, ansvar og kritisk tenkning.

3.2.1 Forhold mellom student og veileder

Veiledningssituasjonen byr på spesielle utfordringer for både student og veileder. Det er i utgangspunktet en asymmetri i veilederforholdet der veileder har større innflytelse enn studenten som skal veiledes. Dette krever stor grad av integritet hos veileder, slik at overmakten ikke misbrukes. Selv om begge parter har et ansvar for å behandle hverandre med respekt, vil det i konfliktsituasjoner pålegge veileder et særlig ansvar for å behandle studenten/den veiledede med nødvendig aktelse. Begge parter har et ansvar for å avverge konflikter. Mulige konfliktsituasjoner oppstår ved valg av tema og metode, og normalt vil det være studenten som velger ut det tema som skal utredes. Konflikter kan også oppstå der hvor studenten ikke tar i mot veiledning. Da har veileder en mulighet til å tre ut av forholdet selv om studenten ikke er tildelt ny veileder. Det er naturlig at en slik konflikt meldes til instituttstyrer som forsøker å finne ny veileder til studenten. Det er også viktig å velge ekstern sensor som kan opptre så objektivt som mulig overfor studentene og som har god kompetanse på området.

Når det gjelder bruk og etterbruk av hverandres data, konseptuelle modeller eller metode, bør begge parter vise aktsomhet og god referanseskikk. Hvis veileder bruker materiale i sine vitenskapelige arbeid som studenten har samlet inn gjennom sin feltstudie, er det viktig at veileder refererer til studentens arbeid. Hvis veileder i betydelig grad bygger på konsepter som er utviklet av studentene, bør studentene kontaktes før publisering, og eventuelt inntas som medforfatter. I situasjoner der det er tale om å publisere en masterutredning, men med visse endringer og tilpasninger utført av veileder etter karakterfastsettelse, bør studenten fremstå som førsteforfatter. Hvis veileder og student er enig om at veileder har bidratt i vesentlig grad til den publiserte og bearbejdede versjonen av utredningen, kan det være tale om at veileder fremstår som førsteforfatter. Hvis student publiserer eller offentlig bruker sin masterutredning etter avslutningen av sitt studium, er det vesentlig at veileders navn og bidrag fremtrer tydelig der det er relevant. I slike saker må der brukes faglig godt skjønn og ved uenighet mellom partene bør undervisningsansvarlig eller instituttstyrer trekkes inn for å løse konflikten. Begge parter har et ansvar for å vise god referanseskikk.

Før veiledningen er påbegynt bør det inngås en veiledningskontrakt. Samfunnsøkonomisk institutt benytter allerede i dag en slik kontrakt. Den bør innføres for all veiledning på master- og bachelorstudiet. I tillegg til dagens formuleringer (se vedlegg 6 som gjengir kontraktens innhold) bør det eksplisitt innarbeides kommentarer om habilitet og retningslinjer for vurderinger ved en eventuell publisering av arbeidet utover publisering i master- eller bachelorutredningsserien fra NHH. Vi foreslår konkret at følgende formuleringer inntas i kontrakten som i dag benyttes av samfunnsøkonomisk institutt:

Både veileder og student skal ivareta akademisk holdninger som åpenhet, redelighet og ydmykhet ovenfor egen feilbarlighet.

Ved veiledning av PhD kandidater bør dagens kontrakt suppleres med tilsvarende påpekning av forskningsetiske krav og normer.

Veilederen plikter å ha studentenes beste for øye, og ikke utnytte deres avhengighet. Det gjelder både faglige resultater og personlige forhold.

Veileder må engasjere seg i de forskningsetiske problemer som deres studenter eller prosjektmedarbeidere stilles overfor.

3.2.2 Studenter og studentforeningen

NHH er et forvaltningsorgan, som utøver offentlig myndighet i forhold til studentene ved å forvalte rettigheter og plikter i forbindelse med at høyskolen tilbyr gratis høyere utdanning. Dette forholdet er regulert gjennom omfattende offentligrettslig regelverk samt flere interne forskrifter. Et hovedelement i dette regelverket er å ivareta studentenes rettssikkerhet, og sikre at forvaltningen

skal ta forsvarlige og riktige avgjørelser. Etiske forhold utledes spesifikt fra ”Etiske retningslinjer for statstjenesten”, utarbeidet av Moderniseringsdepartementet 7. september 2005.

Utvalgets mandat presiserer at utvalget skal vurdere etiske retningslinjer for alle sider av NHHs virksomhet. Utvalget har vurdert om dette også omfatter virksomheten i Norges Handelshøyskoles Studentforening (NHHS). NHHS er en egen juridisk enhet og drives av studentene. Selv om alle studenter immatrikulert ved NHH er automatisk medlemmer av NHHS, har utvalget vurdert det slik at NHHS faller utenfor den virksomhet NHH har myndighet over. Utvalget begrenser seg derfor til å anbefale at:

NHH retter en henvendelse til NHHS hvor studentforeningen anbefales å utarbeide egne etiske retningslinjer.

3.3 Formidling

Formidling av forskning er en sentral faglig oppgave. NESH definerer forskningsformidling slik: ”Forskningsformidling er å kommunisere innsikter, arbeidsmåter og holdninger (vitenskapens ethos) fra spesialiserte forskningsfelt til personer utenfor feltet (popularisering), inklusive bidrag til samfunnsdebatter med vitenskapsbasert argumentasjon.”

Dette presiseres i universitets- og høyskoleloven og gjenspeiler seg i NOKUTs kriterier for akkreditering. Der inngår formidling blant primæroppgavene sammen med høyere utdanning, forskning og faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid. (NOKUT, 2006).

NHHs strategiske plan for 2004-2009 definerer formidling som en kjernevirksomhet sidestilt med utdanning og forskning. (NHH, 2004). Fagstabens samlede kompetanse og kapasitet skal i henhold til strategien utvikles og tilpasses de krav som til enhver tid stilles innenfor formidling. Selv om ikke etiske aspekter nevnes eksplisitt i strategidokumentet, vil dette være et av de krav som til enhver tid må stilles.

Forskningsresultatet formidles både til studenter, forskere i andre fag og til allmennheten. Kunnskapene skal være tilgjengelig slik at alle kan få del i resultatene. Den nasjonal etiske komité påpeker at forskningsmiljøene skal formidle vitenskapelig kunnskap til et bredere publikum, både for å tilfredsstille publikums intellektuelle nysgjerrighet på ny kunnskap og får å bidra til informert meningsdannelse og spredning av samfunnsrelevant kunnskap. Komiteen påpeker at forskningsformidlingen skal være omfattende og mangfoldig samt preget av kvalitet og relevans. (NESH, 2006, pkt 42 og 43). I NHHs strategi fremholdes det at formidling (og profilering) også skal sees i sammenheng med alumni (og merkebygging) (NHH, 2004, s 11).

Formidling krever tid og ressurser og det må tilrettelegges for formidling og deltagelse i samfunnsdebatten ved opplæring i målrettet og etisk formidling av høy kvalitet. En viktig del av utdannelsen enten det gjelder forskerutdannelsen eller på master og bachelornivå, er å sikre at studentene utvikler ferdigheter og holdninger som gjør dem til gode formidlere. (NESH, 2006, pkt 43). Den kunnskapsimport forskerne yter er en viktig funksjon som forutsetter deltagelse i forskernettverk og at norske forskere selv bidrar i den internasjonale forskningen. Dette setter også krav til håndtering av etiske problemstillinger på tvers av kulturer.

Formidling omfatter foruten formidling av egne problemstillinger og forskningsresultater også formidling av resultater fra andre forskeres arbeid. Det siste krever som NESH også påpeker, spesiell årvåkenhet idet formidlingen av andres arbeid ikke må være tendensiøs.

Ved formidling av forskningsresultater må usikkerheten i resultatene betones i tilstrekkelig grad. Spesielt må det vises aktsomhet ved formidling av foreløpige resultater av egen eller andres forskning. Det skal klart fremgå at resultater som ikke har vært gjennom fagfelleevaluering er foreløpige resultater (NESH, 2006, pkt 46.)

Ansatte har etter den forskningsetiske komiteens mening også forpliktelser til å delta i samfunnsdebatten mer generelt for å styrke dens informasjonsinnhold og kvalitet. Forutsetningen er at forskerne bidrar med vitenskapelig basert argumentasjon. Forskere bør både bidra med begrunnet stillingtagen til kontroversielle tema, og introdusere nye tema og vinklinger i den allmenne debatt. Forskere har således et ansvar for å bidra til å rydde opp i misforståelser. Bruk av tittel ved slike innlegg i den allmenne debatt bør så langt det er mulig begrenses til debatter forskerne deltar i som fagpersoner.

NESH fremholder at forskerne ikke har kontroll med bruken av forskningsresultater, men påpeker at vitenskapelig ansatte allikevel har medansvar for tolkningen av forskningsresultater og har dermed forpliktelse til å bidra til avklaring av misforståelser og påpeke forsvarlig bruk og rimelig tolkning av forskningsresultater. (NESH, 2006, pkt 45).

NHH skal bidra til at vitenskapelig kunnskap formidles til et bredere publikum. NHH skal legge forholdene til rette for en mangfoldig og omfattende forskningsformidling, preget av kvalitet og relevans.

Forskningsbasert kunnskap skal formidles i tråd med formidlingsetiske retningslinjer preget av åpenhet og redelighet.

Foruten forskningsformidling driver NHH informasjonsvirksomhet overfor studenter og ansatte. Informasjonen som formidles via NHHs nettsider og internavisen Paraplyen er dessuten offentlig tilgjengelig. Publikasjonen Silhuetten spres vidt til alumni, ansatte og er generelt tilgjengelig.

Krav til redelighet skal oppfylles i alle deler av NHHs informasjonsvirksomhet enten informasjonen skjer eksternt eller internt.

3.4 NHHs ansvar som arbeidsgiver

Utvalget mener at forholdet mellom ansatte i vitenskaplige stillinger og NHH som arbeidsgiver er godt regulert gjennom lov, forskrifter og retningslinjer. Etske retningslinjer for statstjenesten og forskningsetiske retningslinjer utarbeidet av NESH viser at forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker reguleres i flere av punktene på forskjellige nivå. Dette må også være utgangspunktet for etiske retningslinjer som utarbeides for NHH.

Det kan likevel være aktuelt å utforme et punkt som er rettet mot NHH som arbeidsgiver. Utvalget har følgende forslag:

NHH har som arbeidsgiver det overordnede ansvaret for utforming av og bevisstgjøring om etiske retningslinjer. Alle ansatte på NHH har imidlertid en selvstendig plikt til å være bevisst de etiske retningslinjene, og overføre disse til holdninger og atferd.

3.4.1 Særlig om sidegjøremål for NHH-ansatte

Sidegjøremål er arbeid som utføres og verv som innehas i tillegg til ordinær undervisnings- og forskerstilling, uansett om arbeidet er lønnet eller ikke. Dette innbefatter også arbeid som utføres gjennom selskap som helt eller delvis eies av arbeidstaker. Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO) har vedtatt egne reglement om sidegjøremål. Disse reglementene definerer sidegjøremål som alt arbeid og alle verv som innehas i tillegg til ordinær undervisningsstilling. Reglementene regulerer i hovedsak meldeplikt og hvilke sidegjøremål som ikke er tillatt uten skriftlig avtale med arbeidsgiver. Det er i forbindelse med evt. nekting av sidegjøremål opprettet egen klagenemnd. Brudd på reglementet sanksjoneres med hjemmel i tjenestemannsloven.

Overnevnte reglement medfører i utgangspunktet ikke noe begrensning i adgangen til sidegjøremål i art og omfang, men det pålegger den ansatte en utvidet meldeplikt. Det kan stilles spørsmål om NHH bør foreta en tilsvarende regulering. Utvalget legger her vekt på at NHH er en forholdsvis liten og oversiktlig institusjon. Dette sikrer nødvendig gjennomsiktighet. Behovet for regler om meldeplikt er derfor begrenset.

Utvalget har imidlertid vurdert allmennhetens behov for å få informasjon om ansattes tilknytnings- og interesseforhold. Dette kan løses ved å oppfordre vitenskaplig tilsatte ved NHH å opplyse om sidegjøremål på CV tilknyttet hjemmeside.

Det er imidlertid få hensyn som tilsier at NHH skal foreta en ytterligere begrensning i adgangen til art og omfang av sidegjøremål enn det som følger av gjeldende regelverk.

Tilsatte i undervisnings- og forskerstillinger har en særlig fri stilling, og det er viktig at denne stillingen beskyttes. Den enkelte forsker må vurdere hvorvidt arbeidet utføres på en slik måte at det ikke svekker forskerens mulighet til å fylle den viktige sosiale funksjon som en forsker har. Dette innebærer blant annet at forskeren ikke bør påta seg sidegjøremål som er egnet til å undergrave forskerens uavhengighet eller tilliten til forskerens uavhengighet.

Det foreslås et eget punkt i de etiske retningslinjene:

Det oppfordres til åpenhet rundt sidegjøremål. Arbeidstakeren bør vurdere om det foreligger interessekonflikt og om sidegjøremålet kan gjennomføres i tråd med NHHs interesser. Dersom arbeidstakeren er i tvil om det foreligger interessekonflikt, anbefales det at situasjonen drøftes med faglig eller administrativ leder.

3.5 Fondsforvaltning

NHH forvalter flere fond. Fondsavkastningen benyttes til å fremme forskningen ved NHH, i forskerutdannelsen og til studentene ved studentutveksling og studentforeningens faglige aktiviteter.

Forvaltningen av NHHs fond skjer i tråd med fondenes statutter. Selv om den praktiske forvaltningen av fondsmidlene settes bort er det NHHs ansvar å gi retningslinjer og mandat for forvaltningen.

Midlene bør forvaltes slik at NHH fortsatt får mulighet til å gi slik stimulans til faglig aktivitet for ansatt og studenter. NHH bør presisere at forvaltningen skal skje etter etiske prinsipper. Når forskningsetiske prinsipper skal gjelde i all forskningsaktivitet ved NHH og akademisk redelighet skal gjelde for all virksomhet ved NHH så tilsier det at forvaltning av midler hvis avkastning benyttes til å støtte NHHs virksomhet også må tilfredsstillende etiske krav.

Utvalget mener at det er naturlig at fondsforvaltningen oppfyller etiske krav tilsvarende de som settes i statens forvaltning av sine fondsmidler.

Kapitalforvaltning av fond ved NHH skal være i tråd med etiske retningslinjene som er vedtatt for Statens Pensjonsfond - utland

Tildeling av fondsmidler skjer gjennom Det faste utvalg for fondstildelinger (FUF) på grunnlag av eksisterende retningslinjer. Utvalget mener tildelingen bør skje etter etiske prinsipper, og i tråd med fondenes formål. FUF må praktisere regler om habilitet, og det bør være klarhet og åpenhet rundt kriterier for tildeling og selve tildelingen. Det påligger også søkerne et redelighetskrav. Utvalget foreslår følgende punkt:

Forvaltning og anvendelse av fondsmidler skal følge grunnleggende etiske prinsipper som åpenhet og redelighet.

4 KOMITEENS FORSLAG TIL ETISKE RETNINGSLINJER

Akademisk frihet er en grunnleggende forutsetning for forskning, undervisning og formidling. Den akademiske friheten skal utøves innenfor etiske rammer og på en måte som tjener fagets, NHHs og samfunnets interesser.

Forskningsetikk

Forskere på NHH skal følge forskningsetiske normer, som krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet for egen feilbarlighet.

Forskere på NHH skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet og respektere de utforskede personers integritet, frihet og medbestemmelse. Forskerne har et spesielt ansvar for å ivareta utsatte gruppers interesser i alle faser av forskningsprosessen.

Forskere på NHH skal respektere de legitime grunner som foretak, interesseorganisasjoner o.l. har til ikke å få offentliggjort opplysninger om virksomheten og dens medlemmer.

Vitenskapelig redelighet

Forskere og studenter på NHH skal etterleve og fremme normer for vitenskapelig redelighet, herunder regler for plagiat og god henvisningsskikk.

Medforfatterskap

Kun aktiv deltakelse i et vitenskapelig arbeid berettiger til status som medforfatter. Alle forfatterne har medansvar for forskningen og dens resultater.

Oppdragsforskning

Forskeren har ansvar for at oppdragsforskningen oppfyller vitenskapelig og forskningsetiske krav til redelighet, upartiskhet og åpenhet. Forskeren har også et medansvar for hvordan forskningsresultatene brukes.

Kommersialisering av forskningsprosjekter

Kommersialisering av forskning og forskningsprosjekter kan være legitimt og ønskelig så fremt det ikke strider mot NHHs mulighet til å fremme kunnskaps- og samfunnsutvikling. Dette må ikke føre til at enkelte forskningsområder i praksis blir prioritert foran fagområder som har færre eller ingen muligheter til kommersialisering.

Undervisning - Forhold mellom veileder og student

Undervisningen ved NHH er vitenskapsbasert kunnskapsformidling samt opplæring i akademisk verdier som faglig uavhengighet, selvstendighet, ansvar og kritisk tenkning.

Både veileder og student skal ivareta akademisk holdninger som åpenhet, redelighet og ydmykhet overfor egen feilbarlighet.

Veilederen plikter å ha studentenes beste for øye, og ikke utnytte deres avhengighet. Det gjelder både faglige resultater og personlige forhold.

Veileder må engasjere seg i de forskningsetiske problemer som deres studenter eller prosjektmedarbeidere stilles overfor.

Formidling og informasjon

NHH skal bidra til at vitenskapelig kunnskap formidles til et bredere publikum. NHH skal legge forholdene til rette for en mangfoldig og omfattende forskningsformidling, preget av kvalitet og relevans.

Forskningsbasert kunnskap skal formidles i tråd med formidlingsetiske retningslinjer preget av åpenhet og redelighet.

Krav til redelighet skal oppfylles i alle deler av NHHs informasjonsvirksomhet enten informasjonen skjer eksternt eller internt.

NHHs ansvar som arbeidsgiver

NHH har som arbeidsgiver det overordnede ansvaret for utforming av og bevisstgjøring om etiske retningslinjer. Alle ansatte på NHH har imidlertid en selvstendig plikt til å være bevisst de etiske retningslinjene, og overføre disse til holdninger og atferd.

Sidegjøremål

Det oppfordres til åpenhet rundt sidegjøremål. Arbeidstakeren bør vurdere om det foreligger interessekonflikt og om sidegjøremålet kan gjennomføres i tråd med NHHs interesser. Dersom arbeidstakeren er i tvil om det foreligger interessekonflikt, anbefales det at situasjonen drøftes med faglig eller administrativ leder.

Fondsforvaltning

Kapitalforvaltning av fond ved NHH skal være i tråd med etiske retningslinjene som er vedtatt for Statens Pensjonsfond – utland.

Forvaltning og anvendelse av fondsmidler skal følge grunnleggende etiske prinsipper som åpenhet og redelighet.

4.1 Utvalgets øvrige anbefalinger

Utover de ovenstående retningslinjene anbefaler utvalget at NHH

retter en henvendelse til NHHS hvor studentforeningen anbefales å utarbeide egne etiske retningslinjer.

ser nærmere på muligheten for et samarbeid med Bergen Teknologioverføring for å sikre bedre kvalitet i eventuelle kommersialiseringsprosesser i miljøet.

benytter veiledningskontrakt for alle studenter uavhengig av veileders institutttilknytning

Utvalget anbefaler dessuten at større åpenhet og innsyn om sidegjøremål gjennomføres i NHH ved at

vitenskaplig ansatte enkelt bør kunne legge ut informasjon om sidegjøremål på NHHs nettsider.

5 IVERKSETTELSE OG OPPFØLGING

De etiske retningslinjene må være godt kjent på NHH, dersom de skal danne grunnlag for ønsket bevissthet omkring temaet. Utvalget mener det er viktig med en høringsrunde som sikrer bred behandling og gir gode muligheter for kommentarer, innspill og forslag til forbedring.

Det er viktig at de etiske retningslinjene gjøres kjent blant de ansatte og blant studenter på høyere nivå. En del av de obligatoriske kurset i vitenskapsteori bør være viet de etiske retningslinjene og forskningsetikk mer generelt.

Utvalget mener at senter for etikk og økonomi bør få i oppgave å følge opp administrasjonens implementering av retningslinjene på NHH. Senter for etikk og økonomi har følgende formulering på sin hjemmeside: ”Senter for etikk og økonomi er et knutepunkt for forskere som arbeider med etikk ved de ulike instituttene på NHH. Senterets viktigste arbeidsoppgaver er å organisere og utvikle etikkundervisningen på høyskolen. Dette skjer dels ved at senteret organiserer egne etikkurs og dels ved at det bidrar til å integrere etikk i de andre fagene. Samtidig skal senteret være en ressurs for studenter som ønsker å orientere seg i dette forskningsfeltet”. Senteret har dessuten et bredt sammensatt styre og det er naturlig å pålegge styret å etablere en undergruppe som skal håndtere henvendelser av om forskningsetiske problemstillinger.

6 VEDLEGG

Vedlegg 1: Redelighet ved NHH

Vedlegg 2: 10 etiske retningslinjer ved UiB

Vedlegg 3: Regler for sidegjøremål ved UiB

Vedlegg 4: 7 etiske retningslinjer for forholdet mellom student og veileder ved UiB

Vedlegg 5: Reglement for sidegjøremål ved UiO

Vedlegg 6: Veiledningskontrakt ved Samfunnsøkonomisk Institutt NHH

7 REFERANSER

BI Samfunnsoppdrag http://www.bi.no/Content/Article_43047.aspx (20070523)

BI Retningslinjer for personvern (http://www.bi.no/Content/Article_43331.aspx) (20070523)

Helsinki (1964) Helsinki-deklarasjonen (<http://www.etikkom.no/retningslinjer>)

NESH (1999) Forskningsetisk sjekkliste for oppdragsforskning
(<http://www.etikkom.no/retningslinjer/oppdrag/sjekkliste.txt/view>) 20070419

NESH (2006) Standardkontrakt for oppdragsforskning (<http://www.etikkom.no/retningslinjer/oppdrag/>)
20070419

NESH, 2006, Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi, De nasjonale forskningsetiske komiteer. (www.etikkom.no/retningslinjer/NESHretningslinjer/06)
(lesedato 20070307)

NHH (2004?) Strategisk handlingsprogram for NHH-miljøet 2004-2009 (www.nhh.no/omnhh/strategi)
(lesedato 20070307)

NHH Beretning (2003) <http://www.nhh.no/omnhh/beretning/2003/direktor.html> (20061218)

NHH Retningslinjer (2002a) Retningslinjer For Tildeling Av Fondsmidler Vedtatt av styret for høyskolens fond og legater den 19. desember 2002
http://www.nhh.no/adm/sentraladministrasjonen/sekretariat/RETNINGSLINJER_FONDS_MIDLER_JUSTERT_FRA_2005.doc.

NHH Retningslinjer (2002b) Retningslinjer For Boliglån Til Ansatte Fra Høyskolens Fondsmidler Vedtatt av fondsstyret 26.9.2002 med senere endringer.
http://www.nhh.no/adm/sentraladministrasjonen/sekretariat/Retningslinjer_boliglaan_310106.doc.

NHH Retningslinjer (2003) Retningslinjer for Klagenemd ved NHH
<http://www.nhh.no/omnhh/organisasjon/sru/klagenemnda/retningslinjer.html>

Nokut (2006) Forskrift om standarder og kriterier for akkreditering av studier og kriterier for akkreditering av institusjoner i norsk høyere utdanning, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) Fastsatt 20060125.

NOU 2006:19 Akademisk Frihet http://www.dep.no/filarkiv/291375/NOU019_06-TS.pdf

- UiB Regelsamling http://xs.uib.no/xs2.php?system=regler&file=total.xml&sL=1&id=Sect3_i_1147432116
(20070523)
- UiO [etiske retningslinjer for forvaltning](#)
- UiO Drøfting av tiltak for å kvalitetssikre forskning ved UiO – 2006, vedlegg 6, eller:
http://www.med.uio.no/medfak/administrasjon/shhu/070606/kvalitetssikring_uio_forskkomiteen.pdf
(20070523)
- UiO Etiske retningslinjer for sidegjøremål
<http://www.uio.no/admhb/reglhb/personal/biarbeid/index.xml> (20070523)
- UiO etiske retningslinjer for veiledere http://www.admin.uio.no/opa/ps/etiske_retningslinjer.html
(20070523)
- UiO Forskningsetisk Håndbok <http://www.uv.uio.no/temp/index.html> (20070523)
- UiO Håndbok for eksternt finansierte prosjekter
<http://www.admin.uio.no/prosjekter/efp/prosjekthandbok/> (20070523)
- UiO Mandat og sammensetning av Forskningsetisk utvalg, samt regler for behandling av enkeltsaker,
vedlegg 5 a og b, eller: <http://www.uio.no/forskning/hverdag/forskningsetiskutvalg/index.html>
(20070523)
- UiO Reglementshåndbok <http://www.uio.no/admhb/reglhb/> (20070523)
- UiO Retningslinjer for fondsforvaltning http://www.unifor.no/nyheter.asp?nyhet_id=99 (20070523)
- UiO retningslinjer i forbindelse med innkjøp <http://www.admin.uio.no/oepa/innkjop/handbok/etiske-retningslinjer.html> (20070523)
- UiO Ti bud for forskningsetikk <http://www.uv.uio.no/temp/index.html> (20070523)
- UiO Tiltaksplan mot forskningsfusk -2006, vedlegg 7a og b, eller:
<http://www.uio.no/forskning/hverdag/forskningsfusk/index.html> (20070523)
- UiO Utredning av og forslag om Forskningsetisk utvalg, vedlegg 4, eller:
<http://www.uio.no/forskning/hverdag/forskningskomite/250405/6.rtf> (20070523)
- UNESCO (1997) Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htm
- Vancouver (2005) Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals.
International Committee of Medical Journal Editors (<http://www.icmje.org>)
- Vancouver-konvensjonen (<http://www.etikkom.no/retningslinjer>)
- Økonomihåndbok NHH (2006) - versjon 1, 9. juni 2006
<http://www.nhh.no/adm/okonomi/OKONOMIHANDBOK.pdf> (20061218)